

Stockholmsskolan – vart tog den vägen?*

Stockholmskonomerna fick inte något bestående internationellt genombrott för sina nya och originella bidrag. Lars Jonung diskuterar här orsakerna till detta. Han menar också att Stockholmsskolan lever vidare genom att den varit och fortfarande är en inspirationskälla för dagens nationalekonomiska forskning.

Inledning

1930-talets djupa och långvariga arbetslöshet inspirerade till ett nytänkande inom nationalekonomin. Under detta decennium lades grunden för åtminstone tre skolor inom makroekonomin: den keynesianska där huvudgestalten naturligtvis var Keynes, den österrikiska med Hayek som det främsta namnet samt den svenska skolan eller Stockholmsskolan. När decenniet led mot sitt slut var det inte uppenbart vilken av dessa skolor – om någon – som skulle dominera i framtiden.

De svenska ekonomerna hade ett gott utgångsläge. Trots detta lyckades de inte åstadkomma ett internationellt genombrott för sina nya idéer. I denna artikel diskuteras varför Stockholmsskolan fick ett begränsat inflytande, men också argument som talar för att den i själva verket har överlevt och utgör en del av dagens makroekonomi.

LARS JONUNG är docent i nationalekonomi vid Lunds universitet och gästforskar vid Harvard under våren 1987. Han organiserar konferensen "The Stockholm School After 50 Years", som skall äga rum i augusti i år.

Utgångsläget

Den nya generation svenska ekonomer som gjorde sin debut under 1930-talet – till den hörde bl a Dag Hammarskjöld, Alf Johansson, Erik Lindahl, Erik Lundberg, Gunnar Myrdal och Ingvar Svennilson – hade ett lovande utgångsläge. Den kunde bygga på den grund som lagts av en framgångsrik äldre generation i vilken Gustav Cassel och Knut Wicksell ingick.

Cassel var troligen världens mest kände ekonom före Keynes genombrott, internationell auktoritet på monetära problem och välkänd för sin lärobok i nationalekonomi. Knut Wicksell hade bl a utvecklat kvantitetsteorin genom att ge den dynamisk dräkt. Därmed inspirerade han till studiet av dynamiska förlopp.

Många i den nya generationen – Alf Johansson, Erik Lindahl, Erik Lundberg, Gunnar Myrdal och Ingvar Svennilson – hade deltagit i sammanställningen och analysen av ett omfattande empiriskt material rörande nationalinkomst, löner och

*Jag har fått värdefulla synpunkter från Hans Brems, Björn Hansson, Rolf GH Henriksson, Erik Lundberg, Clas-Henric Siven, Björn Thalberg, Kumaraswamy Velupillai m fl. Artikeln är en bearbetning av en uppsats som presenterades vid American Economic Associations möte i New Orleans, december 1986, se Jonung [1986].

priser i Sverige vilket täckte åren 1861-1930. De var således väl förtrogna med en unik datamängd lämpad för empiriska tester av nya makroekonomiska teorier. De hade därmed ett försprång framför kolleger utomlands.

Undersökningen av Sveriges nationalinkomst hade Gösta Bagge som upphovsman och vetenskaplig ledare. Han hade lyckats erhålla ett generöst och långvarigt stöd från Rockefellerstiftelsen. Hans projekt utvecklades till det första större vetenskapliga projektet inom ekonomiämnet i vårt land. Det avsatte ett totalt volymer i serien *Stockholm Economic Studies*. Stockholmsskolan hade i själva verket sitt embryo i Bagges nationalinkomststudie enligt en bedömare (Landgren [1957]). Några av de unga ekonomerna, såsom Dag Hammarskjöld, Alf Johansson, Gunnar Myrdal och Bertil Ohlin, hade arbetat inom den statliga arbetslöshetsutredningen, där de analyserade orsaker till och botemedel för arbetslösheten – det stora sociala problemet för 1930-talets ekonomer. Några av Stockholmsskolans viktigaste bidrag tillkom som bilagor till denna utredning, som var verksam åren 1927-1935.

Svenska ekonomer hade också en unik ställning som rådgivare till de ekonomiskpolitiska beslutsfattarna. Medlemmar av den äldre generationen, som Gustav Cassel, David Davidson, Eli Heckscher och Knut Wicksell, hade konsulterats flitigt under 1910- och 1920-talet. Den nya generationen följde denna tradition. Erik Lindahl konstruerade ett konsumentprisindex åt Riksbanken för att användas som vägledning för den prisstabiliseringspolitik som deklarerades då Sverige lämnade guldmynntfoten 1931. Bertil Ohlin utarbetade en rapport för Nationernas förbund rörande depressionen i början av 1930-talet. Gunnar Myrdal skrev ett appendix till den första budget som den nya socialdemokratiska regeringen lade fram 1933, vilket gav den teoretiska underbyggnaden för den skrispolitiken. Erik Lundberg

knöts till det nyinrättade Konjunkturinstitutet 1937.

Sedan första världskriget hade ekonomerna också en stark ställning i den allmänpolitiska debatten. Gustav Cassel, Eli Heckscher m fl medverkade regelbundet med bidrag i dagspressen. Även den nya generationen deltog flitigt med inlägg rörande aktuella ekonomiska frågor. Bertil Ohlin var troligtvis den mest produktiva ekonom-journalisten i den yngre generationen under 1930-talet. Under vissa år nådde han en produktion av 30-40 artiklar.

Den svenska ekonomin drabbades förhållandevis lindrigt av världsdepressionen. Detta tolkades av många, såväl inom som utanför landets gränser, som ett bevis på att den nya, av Stockholmsskolan inspirerade, ekonomiska politiken, den skrispolitiken, framgångsrikt hade motverkat den internationella lågkonjunkturen.¹

Den nya generationen svenska ekonomer var med andra ord mycket framgångsrik på 1930-talet både i sitt vetenskapliga arbete och när det gällde att omsätta detta i praktisk politik. Bertil Ohlins, Erik Lundbergs och Gunnar Myrdals minnen från detta decennium återspeglar en optimism och framtidstro: de höll på att skapa något nytt och lovande inom sin vetenskap.

Utgivningen av Keynes *General Theory* 1936 möttes inte av samma entusiasm i Sverige som i den anglo-amerikanska världen. Den äldre generationen svenska ekonomer var öppet kritisk. Den yngre generationen, däribland Lundberg, Myrdal och Ohlin, var inte imponerad. De ansåg förvisso att Keynes budskap var snarlikt det svenska, men betraktade hans an-

¹Här skapades en seglivad myt om 1930-talets ekonomiska politik, nämligen myten att krispolitiken hade signifikanta expansiva effekter. I själva verket var de expansiva finanspolitiska åtgärderna av ringa omfattning och de vidtogs efter det att konjunkturuppgången påbörjats. Se Jonung [1977].

sats som alltför statisk, underlägsen deras egen mer dynamiska formulering.

Bertil Ohlin gav sin reaktion på *General Theory* i två artiklar i *Economic Journal* 1937. Här jämförde han Keynes med svenskarnas ansats, vilken han döpte till The Stockholm School – en beteckning som sedan dess blivit den gängse.

Byggstenarna

När Bertil Ohlin lanserade begreppet Stockholmsskolan valde han att beskriva den i ett antal punkter-byggstenar. Enligt Ohlin hade skolan en makroekonomisk ansats, dvs den studerade den totala produktionsvolymen och efterfrågan. Skolan betonade skillnaden mellan förväntat (*ex ante*) och faktiskt (*ex post*) utfall. Den hade en dynamisk grund eftersom den analyserade förlopp av händelser (den s k periodanalysen). Den monetära sidan var nedtonad till förmån för studiet av enskilda företags och konsumenters beteende.

Slutligen använde skolan sig av ett kasuistiskt resonemang. Ohlin pekade också ut skolans inspirationskällor, nämligen Wicksells, Myrdals och Lindahls arbeten samt Arbetslöshetsutredningens rapporter. Skolan framstod således som en genuint svensk produkt, utan externa inslag eller impulser. (En närmare beskrivning av Stockholmsskolans teori ges av Claes-Henric Siven i detta nummer).

Ohlins definition har blivit den accepterade. Sekvensanalysen eller den dynamiska metoden framhävs av Björn Hansson [1982] som det centrala inslaget i den "tidiga" Stockholmsskolan, nämligen i Myrdals, Ohlins och Lundbergs arbeten under perioden 1927-1937. Erik Lindahls teoribyggnad får den framträdande platsen inom den "sena" Stockholmsskola som Jan Peterson [1987] granskat. Lindahl strävade efter att konstruera en generell dynamisk teori i vilken de makroekonomiska sambanden härleddes från mikroekonomiska förhållanden.

Lindahl arbetade med begreppen plan, period och förväntan. I korthet kan hans schema beskrivas på följande vis. Förväntningarna om framtiden styr den plan som de ekonomiska beslutsfattarna bestämmer sig för. Planen anger handlandet under den kommande perioden. Under perioden tillkommer ny information, vilket medför att förväntningarna ändras, planen revideras osv. Denna förloppsanalys kännetecknar den tidiga och den sena Stockholmsskolan, såväl i den makroekonomiskt som mikroekonomiskt orienterade delen.

Stockholmsskolan är associerad med ett ekonomiskt-politiskt synsätt som är positivt till finanspolitiska åtgärder, i synnerhet expansiva sådana, och kritiskt till penningpolitikens möjligheter. Budgeten behöver inte balanseras varje år för sig men väl över konjunkturcykeln.

Denna tanke framfördes av bl a Ohlin [1931] och utvecklades av Myrdal i en bilaga till budgetpropositionen 1933. Denna positiva attityd till en expansiv finanspolitik, vilken måste ses i ljuset av den djupa lågkonjunkturen under 1930-talet, har utmärkt svenskt stabiliseringspolitiskt tänkande sedan dess.

Var det en skola?

Man kan naturligtvis fråga sig om Ohlin verkligen beskrev en skola. Hans kolleger var långt ifrån förtjusta över beteckningen Stockholmsskolan – jämför här med Erik Lundbergs artikel och intervjun med Gunnar Myrdal i detta nummer. Det finns fog att anta att Stockholmsskolan, i alla fall som den presenterades 1937, var en eftertionalisering – ett sätt att marknadsföra och legitimera ett alternativ till Keynes analys.

Det finns tillräckligt med gemensamma drag hos de svenska ekonomerna som arbetade under 1930-talet för att man kan tala om en skolbildning. Den utgjorde förvisso inte en grupp på samma sätt som den keynesianska, monetaristiska eller

rationella förväntningsskolan, vars medlemmar kan samlas kring en mer stringent sammanhållen analytisk modell och en gemensam syn på vilka värden olika parametrar förväntas ha i ekonometriska studier. Stockholmsskolan var en mycket "lösare" skolbildning där det gemensamma draget snarare var en "weltanschauung", ett angreppssätt som betonade att ekonomisk analys bör ha en dynamisk uppläggning, att subjektiva värderingar rörande framtiden, osäkerhet och förväntningar är viktiga för att förstå hur en kapitalistisk ekonomi fungerar.

Orsaker till nedgången

De svenska ekonomernas analys utgjorde ett nytt och genuint bidrag till national ekonomin, bl a utvecklade de före Keynes *General Theory* ett budskap som i många stycken var keynesianskt. Flera faktorer medverkade emellertid till att skolan inte fick ett rejält internationellt genomslag för sina idéer trots tidig start och trots originella idéer.²

Senkommen översättning

En viktig orsak till att de svenska ekonomerna inte fick en bred spridning för sina teorier utanför landets gränser var att de under 1930-talet i stor utsträckning skrev för en svensk publik. De gjorde det fundamentala felet att inte publicera sig på engelska innan *General Theory* utkom. Wicksell och Cassell hade förvisso vänt sig till en internationell publik med skrifter på främst tyska, men många av de yngre, såsom Myrdal, Hammarskjöld och Svennilson, skrev sina avhandlingar på svenska. Lundberg [1937] var här ett undantag med en avhandling på engelska, vilken också rönnte internationell uppmärksamhet. När svenskarna väl publicerade sig på engelska kunde de få ett betydande genomslag, vilket illustreras av det internationella intresse Ohlin visades i

samband med debatten med Keynes om transferproblemet 1929 och den engelska utgåvan av teorin för internationell handel.³

Både Myrdal och Ohlin beklagar sin vetenskapliga isolationism. Myrdal ([1982] s 168-9) skriver:

"Det var arbetet på reformer hemma, som vi fattade som vår naturliga uppgift. Vetenskapen är ju dock internationell. Men den tiden var mitt intresse helt inriktat på utvecklingen i Sverige och i viss grad Norden. Jag skrev på svenska för svenskar och i någon mån nordbor, men jag hade föga intresse för att få ut mina tankar i världen. ...Jag kommer ihåg att jag fick en inbjudan från Internationella arbetsbyrån att i dess tidskrift ha en översättning om min bilaga till statsverkspropositionen 1933 som jag avböjde. Jag var fullt upptagen av arbete hemma och ville inte ta besväret att korrekturläsa en översättning. Av liknande skäl hade jag tacksamt avböjt Heckschers älskärda forslag att ordna med en översättning av min doktorsavhandling, .."

Myrdal började så småningom få sina arbeten översatta. Den drivande kraften var en tysk privatdocent i behov av inkomster. "Det var på det viset som jag kom ut i världslitteraturen", konstaterar Myrdal. Dessutom införde översättaren termerna *ex ante* – *ex post*, Stockholmsskolans insignier, när han sökte beskriva Myrdals begreppsapparat för en tysk publik. Myrdals *Monetary Equilibrium* kunde publiceras tack vare att två studenter vid Harvard på eget bevåg gjort en engelsk översättning från tyskan.

År 1934 hade Ohlin hållit en serie föreläsningar i Dublin. Han beklagar i sin självbiografi att han inte hann publicera dessa före *General Theory*:

² Stockholmsskolans "uppgång och fall" har diskuterats flitigt på senare tid, se bl a Siven [1985], Jonung [1986], kapitel 11 i Peterson [1987] samt Brems [1987].

³ Se Patinkin [1983]. Han påpekar också att språkbarriären hindrade en spridning av Kaleckis tidiga keynesianska analys, som var publicerad på polska.

”Jag tyckte nog för min del att det var en smula förargligt att jag inte blivit färdig att publicera Dublinforeläsningarna innan Keynes' bok kom. Eljest skulle de ekonomer världen runt som fann Keynes' framställning sensationell, inte kunnat underlåta att konstatera de mycket stora likheterna ifråga om den teoretiska upplägningen och de praktiska slutsatserna. Men en sådan reaktion var väl åtminstone delvis ett utslag av fåfånga å Stockholmskolans och egna vägnar, ty det är ovisst hur mycket fortare dessa idéer skulle slagit igenom internationellt genom en tidigare publicering.” (Ohlin [1975], s 168)

När väl Stockholmskolans arbeten blev tillgängliga på engelska, Ohlin [1937], Lundberg [1937], Myrdal [1939] och Lindahl [1939], var *General Theory* redan etablerad på marknaden. *General Theory* blev en formidabel succé såväl inom som utanför den ekonomiska professionen. Keynes var en utomordentligt skicklig skribent och nationalekonom. På mycket kort tid fick hans idéer en enorm spridning. De attraherade yngre ekonomer, vilka började utveckla tankegångarna i *General Theory*. Keynes fick efterföljare över hela världen. Stockholmskolan hade ingen medlem med motsvarande stilistiska talanger, samma övertalningsförmåga och samma brinnande intresse att påverka omvärlden som Keynes. Han var en mästare i ”ekonomisk retorik”.

Metoden

Stockholmskolan hade en ambitiös dynamisk ansats. Målet var, som det formulerades bl a av Ohlin och Lindahl, att analysera ekonomiska förlopp där förväntningar och revideringar av förväntningar spelar en central roll. Svenskarna saknade emellertid en klar och precis modell för hur förväntningarna bildas och revideras liknande dagens teorier för adaptiva och rationella förväntningar. Resultatet blev, som Bent Hansen [1981] påpekar, att ”allting kunde hända” i sekvenserna. Sekvensanalysen tenderade därför att ut-

mynna i verbala redogörelser utan något bestämt slut på berättelsen – tankeexperimentet. Svenskarna hade med dagens ekonomspråk en dynamisk icke-jämviktsmodell, som saknade en lösning mot vilken det ekonomiska systemet rörde sig. Deras metod ställde stora krav på god verbal och analytisk förmåga hos dess utövare. Deras synsätt gjorde det också svårt att härleda generella rekommendationer beträffande den ekonomiska politiken.

Den keynesianska skolans metod, som den utvecklades i den sk ”income-expenditure” versionen, var motsatsen till svenskarnas. Den keynesianska modellen, framförallt i läroboksversionen i form av 45-gradersdiagrammet, är en jämviktsmodell av enkel natur med en rättfram jämviktslösning och entydiga slutsatser beträffande valet av ekonomisk-politiska åtgärder. Den har klara pedagogiska fördelar då den är lätt att förklara för studenter, allmänhet och politiker. Detta är ett viktigt skäl till att keynesianismen haft ett så brett genomslag under efterkrigstiden. Detta gäller även i förhållande till den österrikiska skolan. Den sistnämnda resulterade inte heller i en lätthanterlig makromodell lämplig att tas med i det intellektuella bagaget till föreläsningssalar och finansdepartement.

Efter andra världskriget har den nationalekonomiska vetenskapen i hög grad utnyttjat matematiken, en trend som har haft Paul Samuelson som den drivande kraften. Den keynesianska modellen har visat sig väl lämpad för olika matematiska formuleringar – något som hittills inte varit fallet med Stockholmskolans analyschema. Detta innebar att forskare intresserade av formalisering samlats kring den mer utvecklingsbara keynesianska modellen. Därmed hamnade Stockholmskolan i ett teoretiskt och modelltekniskt bakvatten.

Den empiriska anknytningen

Ett gåtfullt inslag inom Stockholmsskolan var dess bristande intresse för användning av statistiska uppgifter för att illustrera eller testa de nya teorierna. Svenskarna arbetade ofta med makroekonomiska problem och ekonomisk-politiska frågeställningar som lämpade sig väl för empirisk belysning. Som påpekats tidigare hade många av dem sysslat med datasammansättningar inom nationalinkomstprojektet. Lundberg säger i en intervju rörande detta:

”Vad som slår en så här i efterhand är hur den teoretiska världen kunde leva vid sidan av den empiriska. Jag är förvånad över hur lite av kvantifieringar som trots de här studierna kom fram i Stockholmsskolan. Ohlin, Myrdal och Lindahl hämtade nästan ingenting ur dessa undersökningar – särskilt anmärkningsvärt är ju hur lite Lindahl i början av 30-talet använde den statistik som framkom”. (Carlson [1982], s 34)

Utomlands ledde keynesianismens genombrott till statistiskt arbete för att få fram nationalinkomstdata. I Sverige fanns sådana uppgifter redan tillgängliga, dock utan att direkt driva på den teoretiska utvecklingen.

Till bilden hör att också den äldre generationen visat ett empiriskt intresse. Casel använde sig flitigt av statistik för att belysa sina ekonomiska resonemang. Heckschers arbeten i ekonomisk historia hade en stark kvantitativ inriktning. Även Wicksell hade sökt illustrera sin teori för den kumulativa processen med data över priser och räntor från 1800-talet. Det fanns också tillgång till ett förhållandevis rikt inhemskt datamaterial från 1910- och 1920-talet.

Varför använde då inte de yngre ekonomerna sig av dessa källor och varför påbörjade inte senare generationer svenska ekonomer empiriska studier i större utsträckning? Jag skall peka på några möjliga förklaringar.

För det första hyste Stockholmsekon-

merna en skeptisk inställning till förekomsten av stabila relationer mellan ekonomiska variabler. Så mycket kunde hända, så många förlopp var tänkbara att varje exakt siffra från någon ekonometrisk studie borde betraktas med stor misstänksamhet. Denna ”parameterpessimism”, som genomsyrar bl a Erik Lundbergs arbete⁴, är förvisso motiverad i viss utsträckning, men formar sig lätt till en avvisande hållning till empiriska studier överhuvudtaget. Konjunkturinstitutet, vars verksamhet starkt influerats av Stockholmsskolans tankegångar, har, jämfört med utländska motsvarigheter, visat föga intresse för och tilltro till ekonometriskt arbete. Kanske kan Stockholmsskolans inställning förklara ekonometrins förhållandevis sena intåg i Sverige?

För det andra saknades data över några av de centrala storheterna i Stockholmsskolans teoribyggnad. Framförallt fanns inga uppgifter över förväntningar och planer som täckte den ”relevanta” perioden. Huvuddelen av produktionen av makrostatistik är inriktad på årsdata. Troligtvis skulle tester av förlopp à la Stockholmsskolan behöva använda statistik för kortare tidsperioder än ett år (Se Hansson [1985]). Svenskarna sökte emellertid inte samla in eller konstruera dylika sifferserier.

Den keynesianska skolan står även i detta avseende i slående kontrast till den svenska. De centrala begreppen i den keynesianska modellen lät sig väl fångas i den framväxande nationalinkomststatistiken. En ny yrkeskår av ekonometriker byggde sina karriärer på olika tester av den keynesianska modellen. Denna professionella grupp kom också att fungera som lobby-grupp för keynesianismen, i alla fall för de skepnader som lämpade sig för statistiska tester.

⁴ Jämför här med diskussionen om Lundbergs bok om ekonomiska kriser (Lundberg [1983]) mellan Lundberg [1984] och Jonung [1984].

Identifikationsproblem

En annan anledning till att Stockholmskolan föreföll att försvinna under efterkrigstiden var att den låg så nära den keynesianska teoribildningen och dess ekonomisk-politiska slutsatser. En matematisk framställning av multiplikator- och accelerator-teorin som Samuelsons [1939] kan utan svårigheter tolkas som en formalisering av problem som tidigare analyserats med en mer primitiv teknik av Lundberg [1937]. När anglo-amerikanska läroböcker började importeras under efterkrigstiden kunde de absorberas i en miljö som från början var positiv till en expansionistisk finanspolitik och makroekonomiska resonemang kring arbetslösheten. Det svenska budskapet gled lätt upp i det keynesianska och förlorade därigenom sin identitet. Hade det funnits en större skillnad skolorna emellan, hade kanske de svenska idéerna haft större överlevnadsmöjlighet.

Stockholmsekonomen sökte inte presentera skolan i någon lärobok, vilken kunde överfört skolans idéer till kommande generationer av studenter. Här fanns dessutom goda inhemska förebilder i Wicksells *Föreläsningar* och Cassels *Socialekonomi*. Lundbergs bok från 1953 (Lundberg [1953]) var det närmaste skolan kom till en "textbook". Den ställde emellertid större krav på såväl lärare som studenter än vanliga läroböcker i ekonomi.

Ingen kritisk massa

En institution, skola eller vetenskap kräver en viss kritisk massa av aktiva forskare för sin fortlevnad och utveckling. Stockholmskolan kom knappast upp till en dylik massa av flera skäl. För det första lämnade några av de främsta medlemmarna forskningsområdet mycket tidigt. Myrdal blev intresserad av befolkningsfrågan omkring 1934 och övergick sedan till rasfrågan i USA, till politik och ulandsstudier.

Bertil Ohlin drogs gradvis djupare in i politiskt engagemang för folkpartiet. Han återkom inte till Stockholmskolan förrän som pensionär, då han energiskt försvarade de svenska insatserna mot främst Don Patinkins kritik.

Andra medlemmar av skolan lämnade akademiskt arbete redan på 1930-talet, såsom Hammarskjöld och Johansson. Lundberg och Svennilson hamnade delvis i administrativa positioner vid Konjunkturinstitutet och Industriens utredningsinstitut. Lundberg blev upptagen av dagsaktuella ekonomisk-politiska frågor. Erik Lindahl stannade kvar inom akademien, men han ensam förmådde inte utveckla skolan. Lindahls främste lärjunge, Bent Hansen, emigrerade så småningom till USA. Stockholmskolan fick inte heller något fotfäste utanför Stockholm och Uppsala. Johan Åkerman, som innehade professuren i Lund under 1940- och 1950-talet, var tidigt öppet kritisk.

Frånvaron av en kritisk massa bör ses i ljuset av de svenska universitetens incitamentstruktur. Antalet professorer inom nationalekonomi var ytterst begränsat. Ämnet hade en svag bas. Utanför Stockholm fanns bara tre professorer under 1930-talet. I själva verket tillkom många av de intressanta bidragen till det ekonomiska tänkandet utanför universiteten under mellankrigstiden, i statliga utredningar, inom Bagges nationalinkomstprojekt och som konsultuppdrag. Unga begåvade forskare hade små möjligheter att fortsätta vid universiteten på grund av de få sluttjänsterna. Denna miljö var således inte särskilt lämpad för att attrahera nya forskare till ämnet. Det var överhuvudtaget svårt att upprätthålla och utveckla en inhemsk och självständig tradition inom nationalekonomin.

Den fråga man istället bör ställa sig är; hur var det möjligt att en så lovande skola som den svenska kunde utvecklas på så kort tid? Den verkliga gåtan är att en så framgångsrik och originell grupp nationalekonomer kunde dyka upp i

Stockholm, snarare än att gruppens arbete inte fick efterföljare.

Vad finns kvar av Stockholmskolan?

Vilka lärdomar pekar denna skissartade genomgång på? En möjlig slutsats är att överlevnadschanserna för en ny teori-skola beror på om den kan ges en formell dräkt, en fast modellstruktur, som genererar en uppsättning testbara utsagor. De teorier, som dominerat makroekonomin under de senaste 40-50 åren, dvs keynesianismen, monetarismen och rationella förväntningar, har samtliga haft dessa egenskaper. Denna utveckling återspeglar positivismens starka ställning inom nationalekonomin. Stockholmskolan har av skäl som diskuterats ovan hamnat i samma position som den österrikiska skolan, den lever ett liv till synes utanför huvudfåran, "mainstream economics".

Av ovanstående resonemang kan man lätt dra slutsatsen att Stockholmskolan misslyckades och dog ut. En sådan slutsats är inte invändningsfri. Den bygger som regel på en jämförelse mellan den svenska skolan och keynesianismen, där den sistnämnda skolan betraktas som "segraren" i det makroekonomiska maratonlopp som startade på 1930-talet.

Keynesianismen är emellertid inte en enhetlig teori, den har genomgått en rad faser och omtolkningar och prövat många skepnader sedan Keynes *General Theory*. Se bl a Leijonhufvud [1968]. Keynes teori, som den lades fram på 1930-talet parallellt med den svenska skolans teorier, är idag knappast en segrare. Det är tveksamt om den överhuvudtaget ingår i dagens keynesianism. Det är snarare Paul Samuelsons och Hicks-Hansens tolkningar av Keynes som dominerat den makroteoretiska utvecklingen efter andra världskriget.

Vidare har keynesianismen utmanats av andra teoribildningar såsom monetarismen och teorin för rationella förvänt-

ningar. Element från dessa tre huvudriktningar har sugits upp och smält samman i det som för tillfället utgör "kärnan" inom makroekonomin. En sådan process pågår ständigt. Någon definitiv segrare kan inte koras så länge forskningsfronten befinner sig i rörelse.

Stockholmskolan har på många sätt gått ett liknande öde till mötes som Keynes *General Theory*. Den har fungerat som en av många inspirationskällor till dagens nationalekonomi. Den bör därför inte betraktas som ett misslyckande utan snarare som ett viktigt bidrag till forskningsprocessen.

Resonemanget kan illustreras med några exempel. Begreppet *ex ante* och *ex post* ingår i många läroböcker i nationalekonomi. Lindahl påverkade Hicks framställning i *Value and Capital*. Lundbergs avhandling inspirerade till forskning inom makrodynamik, rörande lagercykler och tidsförskjutningar. Forskare som Baumol, Metzler och Samuelson har utvecklats tankar som kan spåras till Lundberg. Hart och Schackle har betonat förväntningarnas och osäkerhetens roll, influerade av bl a Stockholmskolan. Med tanke på den korta tid skolan var aktiv, var dess vetenskapliga resultat långt ifrån misslyckat. Bristen på framgång ligger på ett annat plan, nämligen i oförmågan att attrahera nya studenter och doktorander.

Vidare erbjuder Stockholmskolan fortfarande ett inspirerande forskningsprogram. Åtskilliga problem som den förde fram är fortfarande olösta. Analysen av sekvenser av typen "förväntanplan-revision av plan" är ännu inte hanterbara på ett nöjaktigt sätt, den formella tekniken saknas. Stockholmskolan intresserade sig för konjunkturanalys. Detta är ett område som ekonomer vänder tillbaka till efter 1970- och 1980-talets kraftiga cykliska fluktuationer. Här återstår betydande problem att lösa. Lindahls mål att bygga upp den makroekonomiska teorin från mikroekonomiska fundament är ännu en utmaning.

Även Stockholmsskolan i sig själv erbjuder intressanta forskningsuppgifter. Det återstår många frågor att studera kring den. Det saknas avhandlingar om den miljö Stockholmsskolan växte fram i, om dess inflytande på andra ekonomer i Norden och internationellt, om dess påverkan på den ekonomiska politiken i Sverige, om t ex Hammarskjölds, Johanssons och Svennilsons teorier och deras relation till dagens forskning. Få försök har gjorts att formalisera skolans teorier. Den konferens som skall äga rum i augusti i år kommer att peka på andra förhållanden värda närmare studium.

Svenska ekonomer har som regel varit föga intresserade av sina föregångares insatser. Den senaste matematiska modellen eller ekonometriska tekniken "from over there" har större attraktionskraft än studier av de egna rötterna. Den förhållandevis höga akademiska avkastningen på arbete med formell teknik har bidragit till denna ahistoriska bias.

Referenser

- Brems, H, [1987], "Macrodynamics and the Swedish School Revisited". Uppsats för konferensen om Stockholmsskolan, 31/8-1/9, 1987.
- Carlson, B, [1982], "Bagge, Lindahl och nationalinkomsten. Om National Income of Sweden 1861-1930". *Meddelande från Ekonomisk-historiska institutionen*, Lunds universitet.
- Hansen, B, [1981], "Unemployment, Keynes, and the Stockholm School". *History of Political Economy*, Vol 13, No 2.
- Hansson, B, [1982], *The Stockholm School and the Development of the Dynamic Method*. Croom Helm, London.
- Hansson, B, [1985], "The Late Development of the Stockholm School". *Meddelande 1985:100, Nationalekonomiska institutionen*, Lunds universitet.
- Jonung, L, [1977], "Knut Wicksells prisstabiliseringsnorm och penningpolitiken på 1930-talet". I J Herin och L Werin, (red), *Ekonomisk Debatt och ekonomisk politik*, s 35-83. Lund.
- Jonung, L, [1984], "Ekonomiska kriser förr och nu", kommentar. *Ekonomisk Debatt*, Årg 12, nr 4, s 260-266.
- Jonung, L, [1986], "The Stockholm School After 50 Years. An Attempt of Appraisal". Uppsats for American Economic Associations möte i New Orleans, december 1986.
- Landgren, K-G, [1957], *Economics in Modern Sweden*. Library of Congress, Washington.
- Leijonhufvud, A, [1968], *On Keynesian Economics and the Economics of Keynes*. New York.
- Lindahl, E, [1939], *Studies in the Theory of Money and Capital*. Allen & Unwin Ltd, London.
- Lundberg, E, [1937], *Studies in the Theory of Economic Expansion*. London.
- Lundberg, E, [1953], *Konjunkturer och ekonomisk politik*. SNS, Stockholm.
- Lundberg, E, [1983], *Ekonomiska kriser förr och nu*. SNS, Stockholm.
- Lundberg, E, [1984], "Ett helt annorlunda synsatt", kommentar. *Ekonomisk Debatt*, Årg 12, nr 4, s 267-270
- Myrdal, G, [1927], *Prisbildningsproblemet och föränderligheten*. Uppsala.
- Myrdal, G, [1939], *Monetary Equilibrium*. London.
- Myrdal, G, [1982], *Hur styrs landet?*. Rabén & Sjögren, Stockholm.
- Ohlin, B, [1931], "Den internationella penningpolitiken och dess inverkan på konjunkturutvecklingen". Förhandlingar vid nordiska nationalekonomiska mötet, s 11-31.
- Ohlin, B, [1937], "Some Notes on the Stockholm Theory of Saving and Investment I-II". *Economic Journal*, Vol 47, s 53-69 (I), 221-40 (II).
- Ohlin, B, [1975], *Bertil Ohlins memoarer: 1940-1951. Socialistisk skordetid kom bort*. Bonniers, Stockholm.
- Patinkin, D, [1983], "Multiple Discoveries and the Central Message". *American Journal of Sociology*, Vol 89, No 2, s 207-323.
- Peterson, J, [1987], *Erik Lindahl och Stockholmsskolans dynamiska metod*. Lund economic studies, Lund.
- Samuelson, P, [1939], "Interactions between the Multiplier Analysis and the Principle of Acceleration". *Review of Economics and Statistics*. Vol 21. May, s 75-78.
- Siven, C-H, [1985], "The End of the Stockholm School". *The Scandinavian Journal of Economics*, Vol 87, s 577-593.